

Historien om Erik Berg från gården i Elfros och storskiftet i Särna och Idre 1880-1895

Erik Berg, den flitige dagboksskrivaren, storskiftesarbetaren, jägaren, fotografen och läraren dog 1953, 87 år gammal. Han skrev dagbok hela sitt liv.

Redan år 1879 fastställdes grunderna i storskiftet i Särna socken och Idre kapellag. Då bildades Särna-Idre Besparingskog. Storskiftet innebar gemensamt ägda skogar, besparingsskogar, där alla fick del av avkastningen. Marken delades in i skiften som blev privat skogsmark och statlig mark, nuvarande Sveaskog. Grovt sett blev 1/3 besparingskog, 1/3 statlig mark och 1/3 privat mark. Avkastningen skulle i första hand täcka kostnader för att förvalta och bevaka skogen, samt åtgärder för att säkra återväxten och förbättra skogen. Dessutom skulle avkastningen användas för att på olika sätt utveckla bygden och underlätta för befolkningen.

Särna socknemän var framsynta och hade 1861 fått tillstånd av Konungen att hugga timmer och sälja från Kronomarken. Detta innebar många arbetstillfällen för trakten. Första åren fick de tillstånd att hugga 30 000 timmerträd per år. 1865 sänktes det till 20 000. 1888 upphörde detta i och med att Besparingskogen var bildad. Sammanlagt sålde Särna Sockemän 552 000 timmerträd av de grövsta och värdefullaste dimensionerna.

Sommaren efter bildandet av Särna-Idre Besparingskog påbörjades till arealen det största storskiftet i Dalarna. Det fanns tidigare ingen riktigt bra karta över Särna socken och Idre kapellag så man inledde storskiftet med att staka upp och röja undan skog i ett rutsystem över hela socknen. Dessa linjer var 20 till

30 for (6-9 m) breda. Stakningen började vid gränsen till Härjedalen, Näsfjällsröset, strax norr om övre Hågådalen. Baslinjen, som den första kallades, går nästan i söder med några graders lutning mot öster. Den går nära Idre kyrka och möter Transtrandrå strax öster om gården Storbron. Öster och väster om baslinjen högs kontrollen på ett avstånd av 20 000 svenska fot. I rät vinkel mot dessa kontroller stakades paralleller på ett avstånd av 14 000 svenska fot. En sådan rektangel innehåller därför 5 000 tunnland.

Skogsskiftena lades ofta ut i samma riktning som dessa kontroller och paralleller liksom fåbodskogarna, "völlrutern". Den nordöstra så kallade "Besparingslina" började vid 14:e parallellen och stakades sedan i sydost genom att tangera varannan rektangels nordöstra hörn för att sedan sluta nära en vinkel på Älvdalsrådet ett stycke söder om gården Per-Anders. På så vis bildade Besparingskogen ett jämbrett område med Fuluälven som blev dess gräns mot sydväst. Sedan kunde det egentliga arbetet börja med att kartlägga byarna med alla gårdar. Det var detta som många fick arbeta med. En av dessa var den 17 årige Erik Berg från gården i Elfros.

Erik Berg föddes den 5 januari 1866 som näst yngst av sju syskon. Familjen var av Håll-slakten och levde på gården i Elfros där vägen till Tännäs går idag. Erik skrev dagbok och 1883, när han var 17 år gammal, skrev han om livet och slitet på går-

den. De hade som alla andra på den tiden ett litet jordbruk med kor, får och getter. De saknade dock häst. Erik och hans bröder fick var och varannan dag dra hem hö och ved på en skidkälke. De hade vinterhässjor på ängar och holmar längst med Elfrosfjorden och Kringelfjorden samt även öster om gården på Hömyrarna. Här följer ett utdrag ur dagboken:

11 januari. Till Hömyrarna och satte ripsnaror. Afteckning av utsikten i norr och således städja! Oaktadt en 15 a 20 graders köld.

12 feb resa till Särna i följe med Tysk-Erik för att sälja ripor och handla.

5 maj 1883 nedbrann kl. 4 em Tysk-Eriks gård helt och hållet.

Tysk-Eriks gård låg ett stycke nordväst om Knappgården på Särnaheden. Det har berättats att smöret på köksbordet i Knappgården smälte ned fullständigt av hettan från branden.

Erik skriver vidare i dagboken:

12 juni också hemma i Elfros. Obs! Gräsligt mycket trafik af folk, från norr till söder, tingsfolk och dalakarlar (lantmäterifolk). Några uslingar från Särna (med båtar) borttog fortjensten af mig att ro tingsfolk!

Men till sist fick Erik Berg med tingsfolk att göra. Han fick arbeta inom det pågående storskiftet och sommaren 1883 jobbade han i elva veckor med att kartlägga trakten. Arbetet innebar bland annat att mäta upp byarna med alla inägor samt traktens alla fåbodvallar. Sommaren blev mycket regnig

På motstående sida till höger: Gammal karta över Särna-Idre. Ovan: Foto från Särna. Storskiftet. Under/bakom: Eriks dagbok där han skriver på engelska. Till höger Erik Berg.

och i dagboken beskriver Erik varje dags arbete och vedermödor. I dagboken märks det när det är extra besvärligt som till exempel den 27 juli då Erik skriver:

Jag och de samma som förut var med på en spögång från Drosbacken, till en sjö i söder der en liten "holmdjefvel" med odling befanns. Derifrån till Lillvattnet och tillbaka igen.

29 juli: Var i ro vid Drosbacken för att hvila oss, efter våra mödor och besvär. Det regnade äfven idag, dock intet mot igår.

Till slut fick han lön för mödan. Ur Eriks dagbok.

17 september: Var i Särna der jag först om morgonen hjälpte Rabb Johan att bära in halm och dito Halvar. Obs: Fick räkningen på "spektaklet" för sommaren idag.

Erik var säkerligen trött på den ovanligt regniga sommaren och gladde sig mycket åt sin lön, trots att han kallade storskiftet för "spektaklet".

Plötsligt i dagboken händer något: Erik börjar att skriva på engelska. Året är 1886. Ett händelserikt år för Erik. Han ville inte att någon skulle kunna läsa vad han skrev. Han var intresserad av att lära, kanske fick han en grammatik bok av sin äldre bror Jonas som var lärare i Särna. Engelskan i boken är väldigt bra och välskriven.

Den 23 oktober 1886 kan man tänka sig att det är en nervös och aningen spänd 20-

åring som är hemma på gården i Elfros. Erik skriver: *I was home the all day and did me in order for my travel...*

24 oktober: About the middag I travelled to Särna at the sea with my brother P. Rested in Heden a little and took farewell of the Germanies (T-a). Arrived to Särna at ½ 8.

25 oktober: I was in Särna the all day and did me in order for my travel to Kristinehamn. Took farewell to my friends and travelled to "Särnstugan" in comp. with the postman "Stenna-Jonas".

Erik började 1886 att utbilda sig för att så småningom bli lärare. Först gick han i skola i Kristinehamn. Med mycket hjälp hemifrån och med ekonomiskt stöd av sin äldre bror Jonas som är lärare.

Det följde en tid med studier och han sitter mycket ensam på sitt rum och studerar och läser, tillbringar jul och nyår i Kristinehamn, långt från släkt och vänner. Väntar på brev hemifrån och brev med pengar från äldre brodern Jonas.

Den 27 december kan man läsa i Eriks dagbok:

I was at home the all day at next. I read in a book- holdingsbook, read english, swedish and another book. In the evening I called upon a camrade. Got a letter from home.

Erik vände så småningom hem till gården i Elfros och Särna igen. Han läste senare vi-

dare både i Falun och Uppsala och blev färdigutbildad lärare 1894.

Han gifter sig med Eva som kom från Falun, även hon lärare. De träffades på skolan i Falun. Vi vet sedan att de båda jobbar som småskolelärare i Klitten, Älvdalen från 1895-1903. Erik köper under sin tid i Älvdalen en kamera och fotograferar mycket. Sedan flyttar Erik med familj till Värmland några år och sedan vidare till Ljusdal i Hälsingland. Där bodde familjen 1906-1926. De köper vid pensionen ett hus i Vika utanför Falun. Eva och Erik fick sex barn. Några av de äldsta är födda på Klitten. Erik Berg, den flitige dagboksskrivaren, storskiftesarbetaren, jägaren, fotografen och läraren dog 1953, 87 år gammal. Han skrev dagbok hela sitt liv.

En av Eriks barnbarn heter Kalle Berg. Han är idag 77 år och bor i Hölö. Han har jobbat som bland annat dykare och var en av dem som dök ned till Skeppet Wasa när de skulle transportera in det på sin nuvarande plats... men det är en annan historia.

Av: Elon Andersson, Särna.
Källor: Kalle Berg - barnbarn till Erik Berg. Elon Andersson, Särna. Wilhelm Petterssons bok om storskiftet Särna-Idre.